ETELÄ-KARJALAN KÄRÄJÄOIKEUS

**LAUSUNTO**

2.12.2024

**Eduskunnan hallintovaliokunnalle**

**Asia** **Eduskunnan hallintovaliokunnan lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta HE 143/2024 vp**

Turvaamistoimien määräämisen yleiset edellytykset (ulkomaalaislain 117 a §)

Kuten jo sisäministeriön maahanmuutto-osastolle 14.6.2024 lausuimme, pykälän 1 momentin 1 kohtaan suunniteltu lisäys kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen perusteiden määrittämisestä on sinänsä hyvä lisäys/selvennys, joskaan se ei muuta vallitsevaa oikeustilaa, sillä mainittua lainkohtaa on jo nyt sovellettu tilanteissa, joissa henkilö on hakenut turvapaikkaa Suomesta ja turvapaikkahakemuksen käsittely on kesken.

Säilöön ottamisen edellytykset (ulkomaalaislain 121 §)

*Yleisesti:*

Esitöihin otettava maininta siitä, että pykälässä säädettävät säilöön ottamisen edellytykset koskevat myös unionin kansalaisia, on hyvä lisäys/selvennys, joskaan se ei muuta vallitsevaa tulkintakäytäntöä.

*Pykälän 1 momentin 1 kohta:*

Kuten aikaisemmassa lausunnossa totesimme, sanamuodon muutokset tuskin tulevat vaikuttamaan soveltamiskäytäntöön. Ks. lisäksi jäljempänä 121 a §:stä lausuttu.

*Pykälän 1 momentin 6 kohta:*

Kuten aikaisemmassa lausunnossa totesimme, nykyisessä maailmantilanteessa uhka yleiselle järjestykselle ja yleiselle turvallisuudelle on tarpeellinen lisäys. Toisaalta, kuten niin ikään aikaisemmin olemme todenneet, nykyään voimassa oleva 6 kohta on tullut hyvin harvoin sovellettavaksi. Esitöissä lausutun perusteella vaikuttaa siltä, että 6 kohdan soveltaminen uudistettunakin tulee kysymykseen varsin harvoin.

Aikaisemmassa lausunnossa nostimme esille kysymyksen uuden 6 kohdan ja toisaalta nykyisen 3 kohdan välisestä suhteesta. Nyt esitöihin on kirjattu maininta siitä, että muutetun 6 kohdan tarkoituksena ei ole muuttaa 3 kohdan soveltamiskäytäntöä, mikä on hyvä selvennys säännöksen perusteluihin.


| Postiosoite | Käyntiosoite | Puhelin | Telefax | Sähköposti |
|---|---|---|---|---|
| Raatimiehenkatu 19<br>53100 Lappeenranta | Raatimiehenkatu 19<br>53100 Lappeenranta | 029 564 5900 | 029 564 5988 | etela-karjala.ko@oikeus.fi |

*Pykälän 1 momentin 8 kohta:*

Kuten aikaisemmassa lausunnossa totesimme, 8 kohtaan suunniteltu uusi erityinen edellytys häiriön aiheuttamisesta vastaanottokeskuksessa tai sen välittömässä läheisyydessä on tarpeellinen yleistä järjestystä ja turvallisuutta parantava lisäys. Tältäkin osin vaikuttaa esitöissä lausutun perusteella kuitenkin siltä, että soveltaminen tulee kysymykseen varsin harvoin.

Pakenemisen vaara (ulkomaalaislain 121 a §)

Kuten aikaisemmassa lausunnossa totesimme, pakenemisen vaaran aikaisempaa tarkempi määritteleminen lainsäädännön tasolla on lähtökohtaisesti soveltamiskäytäntöä selkeyttävä ja säännöksen tulkinnan läpinäkyvyyttä lisäävä muutos. Toisaalta uudet listatut seikat ja olosuhteet ovat sellaisia, joiden on jo aikaisemminkin tulkittu indikoivan piileskelyn, pakenemisen ja muun huomattavan vaikeuttamisen vaaraa, joten mitään isoa käytännön muutosta nykytilanteeseen ei ole odotettavissa.

Aikaisemmassa lausunnossa totesimme, että 3 momentin sanavalinta *"erityisesti"* oli hämmentävä eikä oletettavasti tulisi ohjaamaan ajattelua siihen suuntaan, mitä kyseisellä momentilla esityöluonnoksen mukaan tarkoitettiin. Kyseinen sana onkin nyt poistettu lakiesityksestä, mikä selventää tulkintaa jossain määrin.

Aikaisemmassa lausunnossa niin ikään toimme esille, että pykälän sanavalinnat jättävät hieman epäselväksi, mikä ero ja/tai yhteys 2 momentissa ja toisaalta 3 momentissa listatuilla seikoilla/olosuhteilla on suhteessa toisiinsa. Vastaus mainittuun epäselvyyteen löytyi kesällä 2024 ja löytyy edelleen hallituksen esityksen säännöskohtaisista perusteluista, nyt jopa luonnosvaihetta selkeämmin. Itse pykälän sanavalinnoista momenttien välinen yhteys/ero ei kuitenkaan aikaisemmassa luonnoksessa, eikä tässä uudistetussakaan, selkeästi ilmene. 2 ja 3 momenttien sanavalintoja voisi siten miettiä vielä uudelleen. 2 momentin alun sanamuoto voisi olla esimerkiksi, että *"Jos **ulkomaalainen** ei muuta osoita, pakenemisen vaaran oletetaan lähtökohtaisesti yksittäistapauksessa olevan olemassa, jos jokin alla mainituista seikoista toteutuu..."* 3 momentin alun sanamuoto voisi olla esimerkiksi, että *"Pakenemisen vaara **saattaa olla** olemassa myös, jos jokin seuraavista seikoista toteutuu, **ja viranomainen perustellusti osoittaa sen kyseisen ulkomaalaisen kohdalla merkitsevän pakenemisen vaaraa...".*** Mainitut kaltaiset sanamuodot vastaisivat paremmin sitä, mitä 2 momentilla ja toisaalta 3 momentilla esitöiden perusteella tosiasiassa tarkoitetaan. Erityisesti 3 momentin nykyiset sanavalinnat eivät kovinkaan onnistuneesti vastaa sitä, mitä esitöissä lausutaan esimerkiksi näyttötaakasta. Epäselvät ilmaisut lain sanamuodossa saattavat johtaa laintulkintaa toiseen suuntaan kuin mikä 3 momentin tarkoitus on.

Säilöön otetun ulkomaalaisen sijoittaminen ja tuomioistuinkäsittely poikkeustilanteessa (ulkomaalaislain 123 b §)

Kuten aikaisemmassa lausunnossa totesimme, mahdollisuus poikkeus-/

hätätilanteissa poiketa säilöön otettujen sijoittamisesta ja tuomioistuinkäsittelyn määräajoista on tarpeellinen lisäys. Toki tuomioistuin aina tekee kaikkensa noudattaakseen tavanomaisia määräaikoja. Nykyisin voimassa olevien määräaikojen noudattaminen saattaa osoittautua haastavaksi, mikäli uusia säilöönottoja tehdään lyhyellä aikavälillä paljon.

Säilöön otetun päästäminen vapaaksi (ulkomaalaislain 127 §)

Kuten aikaisemmassa lausunnossa totesimme, uudistukset säilöönoton enimmäisaikojen pidentämiseksi ovat tarpeellisia joidenkin yksittäisten tapausten vuoksi.

Niin ikään kuten aikaisemmassa lausunnossa totesimme, maasta poistamisen kohtuullisen mahdollisuuden lisääminen säilöönoton jatkamisen edellytyksiin on myös hyvä lisäys/selvennys, joskin sitä on jo aikaisemminkin noudatettu arviossa siitä, voidaanko säilöönottoa jatkaa.

Aikaisemmassa lausunnossa toivoimme pykälän 2 ja 3 momentin sanamuotojen selkeyttämistä suhteessa toisiinsa, mikä onkin nyt tehty suhteellisen onnistuneesti. Ehdotamme kuitenkin, että 2 ja 3 momenttiin selvyyden vuoksi vielä lisättäisiin maininnat siitä, että 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa säilöönoton enimmäisaika on 12 kuukautta ja 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa 18 kuukautta. Enimmäisaika on mainittu nykyisessä laissa ja niin ikään uudet enimmäisajat oli vielä luonnosvaiheessa mainittu uuden lain sanamuodossa, mutta ne on sittemmin valitettavasti otettu pois. Vaikka enimmäisajat ilmenevät säännöskohtaisista perusteluista, ne tulisi selvyyden vuoksi kirjata myös lakitekstiin.

Lisäksi olisi erittäin tärkeää, että 2 momentin sanamuodossa ja säännöksen perusteluissa selvyyden vuoksi erikseen mainittaisiin ne 121 §:n 1 momentin kohdat eli ne erityiset edellytykset, joihin momentissa mainittu mahdollisuus jatkaa säilöönottoa liittyy. Lain sanamuoto ja myös esityöt jättävät valitettavasti varsin epäselväksi voiko pidentämisen edellytykseksi kirjattu *"jos säilössäpidon jatkaminen on välttämätöntä yleisen järjestyksen tai yleisen turvallisuuden taikka kansallisen turvallisuuden turvaamiseksi"* tulla kysymykseen paitsi 121 §:n 1 momentin 6 kohdan myös esimerkiksi 3 ja/tai 8 kohdan täyttävissä tilanteissa.

Asian käsittely uudelleen käräjäoikeudessa (ulkomaalaislain 128 §)

Kuten aikaisemmassa lausunnossa totesimme, viran puolesta käsittelyn järjestäminen tilanteissa, joissa säilöön otetun asiaa ei ole viimeiseen kolmeen kuukauteen käsitelty, on hyvä lisäys säilöön otettujen oikeusturvan ja toisaalta uudelleenkäsittelykäytännön yhtenäistämisen kannalta.

Niin ikään kuten aikaisemmin totesimme, mainittu lisäys viran puolesta järjestettävistä käsittelyistä edellyttää käräjäoikeuksilta jatkossa entistäkin tarkempaa määräaikojen seurantaa ja se siten lisää jossain määrin käräjäoikeuden työmäärää.

Muita huomioita

Kuten aikaisemmassa lausunnossa totesimme, ehdotettujen uudistusten myötä säilöön otettujen henkilöiden ja säilöönottokäsittelyiden lukumäärät lisääntynevät, mikä tulee työllistämään myös käräjäoikeuksia (Helsinki ja Etelä-Karjala) aikaisempaa enemmän.

Toisin kuin esitöihin on kesän 2024 lausuntojen osalta kirjattu, myös Etelä-Karjalan käräjäoikeus toi lausunnossaan esille sen, että olisi hyvä miettiä forum- eli oikeuspaikkasäännösten uudistamista. Tämä koskee kaikkia säilöönottotilanteita yleisesti, mutta erityisesti uudessa 123 b §:ssä tarkoitettuja tilanteita. Ainakin mikäli säilöön otettujen henkilöiden ja säilöönottokäsittelyiden lukumäärät lisääntyvät selvästi, olisi syytä tarkastella sitä, voitaisiinko säilöönottoasioita käsitellä myös muissa käräjäoikeuksissa kuin ainoastaan nykyisten säilöönottoyksiköiden sijaintien mukaan määräytyvissä Helsingin ja Etelä-Karjalan käräjäoikeuksissa. Toinen vaihtoehto olisi lisätä mainittujen käräjäoikeuksien resursseja käsitellä säilöönottoasioita. Esimerkiksi Etelä-Karjalan käräjäoikeudessa säilöönottoasioiden käsittelyitä on jo nyt lukumäärällisesti enemmän kuin pakkokeinolain mukaisten ns. perinteisten pakkokeinoasioiden käsittelyitä. Säilöönottoasiat ovat siten jo nykyiselläänkin merkittävä osa käräjäoikeuden työmäärää.

Etelä-Karjalan käräjäoikeuden osalta huomionarvoista on, että olemme henkilöstömäärältä suhteellisen pieni käräjäoikeus. Toisaalta tuomiopiirissämme on kapasiteetiltaan tällä hetkellä Suomen suurin Joutsenon säilöönottoyksikkö. Joutsenossa säilöönottoajat myös ovat keskimäärin pidempiä kuin Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä sijaitsevassa Metsälän säilöönottoyksikössä (henkilöt, joita ei saada poistettua maasta nopeasti, siirtyvät usein Metsälästä Joutsenoon odottamaan maasta poistamista), joten säilöönottoasioiden uusintakäsittelyitä on Etelä-Karjalan käräjäoikeudessa määrällisesti runsaasti. Näin ollen säilöön otettujen henkilöiden ja säilöönottokäsittelyiden määrällinen lisäys nykytilanteeseen verrattuna vaikuttaa varsin tuntuvasti erityisesti Etelä-Karjalan käräjäoikeuden toimintaan ja resursseihin.

Lausunnon laatija

Paula Isojärvi
Käräjätuomari
Pakkokeinoasioiden vastuutuomari

Rantalainen Hannu 912412205

Allekirjoittaja Rantalainen Hannu 912412205
DN: cn=Rantalainen Hannu 912412205, c=FI, o=Oikeusministeriö, email=hannu.rantalainen@oikeus.fi
Päivämäärä: 2024.12.02 15:12:36 +02'00'

Vakuudeksi

Hannu Rantalainen
Laamanni